

Reisen til et fremmed og ukjent land.

Var bestefars reise til Norge en suksess?

Halima Ahmed

Halima Ahmed vant konkurransen i 2016-2017. Besvarelsen handler om de første arbeidsinnvandrerne fra Pakistan til Norge på 1970-tallet. Prisvinneren spør om bestefarens integrering kan betegnes som en suksess eller ikke. Det er en fortelling om hvordan arbeidsinnvandrerne så muligheter for et bedre liv, men også om de store utfordringene det er å komme til en ny kultur og et nytt samfunn.

Forord

Opp gjennom årene har jeg alltid lurt på hva som er grunnen til at jeg er i Norge, og ikke Pakistan, der foreldrene mine ble født. Når vi fikk beskjed om at vi skulle skrive en slektsoppgave om en valgfri person fra slekten, tenkte jeg umiddelbart på bestefaren min. Bestefaren min, Nabi Baksh var en ganske stille mann, men jeg hadde hørt at han hadde vært gjennom mye. En like interessant person som han, tenkte jeg, var vanskelig å finne. Baksh var nødt til å reise fra familien sin i ganske ung alder. Han var den første i familien som kom til Norge. Det er naturlig at man opplever vanskeligheter når man kommer til et helt nytt og fremmed land. Problemstillingen min for denne oppgaven er dermed: Var bestefars reise til Norge en suksess? Det skal jeg svare på ved å se på vanskeligheter knyttet til å finne seg et sted å bo, velferdsstaten og arbeidsmarkedet og diskriminering. Jeg vil skrive om perioden fra tidlig 1970-tallet til slutten av 80-tallet.

Før starten på det nye livet

Nabi Baksh ble født 4. desember i en liten landsby i Pakistan. Kona hans, Nazir Begum, hevder at han ble født i 1947, året da Pakistan ble et selvstendig land. Hun har et fjernt minne om at det var det Baksh fortalte henne. Faren min, Javeed Ahmed, hevder at han ble født i 1948. Grunnen til at Begum og foreldrene mine oppgir ulike fødeår kan være at samfunnet ikke var så godt utviklet, og at folk ikke la stor vekt på hvor gammel individet var, men fordi Begum var hans kone, virker hennes opplysning mest troverdig.

Foreldrene til Baksh var fattige, og han fikk derfor ikke tatt høyere utdanning enn grunnskole. Faren min forteller at det ble sett på som veldig stort å ha gått på skole i 10 år fordi det ikke var mange som tok lengre utdanning. Det er noe moren min også er enig i, fordi foreldrene hennes ble også født på denne tiden og gikk gjennom stort sett det samme. Fattigdommen ble ganske ille etter hvert, og det gikk så dårlig at Baksh og foreldrene hans var nødt til å låne penger av naboer. Det kan skyldes løsrivelsen mellom Pakistan og India i 1947, og landet hadde manglende industri- og statsstruktur. Det var også brudd på delingsavtalen mellom India og Pakistan som førte til fattigdom og sult (Pakistanere i Norge, u.d.). Baksh hørte om en person i nabolandsbyen som sendte folk på hans alder til Europa. Han fikk vite av noen bekjente om et

land lengre nord, der han kunne bosette seg og arbeide for å få et bedre liv. På den tiden var han enten tjue eller tjueen år.

De internasjonale forholdene på 1960-tallet var grunnlaget for arbeidsinnvandringen. Utdanningsnivået i Europa hadde blitt høyere i etterkrigstiden, og forventninger til bedre arbeid hadde også steget. De vesteuropeiske landene var i sterk vekst, med etterspørsel når det kommer til faglært og ufaglært arbeidskraft. Hovedsakelig var det ufaglærte arbeidere som dominerte migrasjonen. Arbeidstakerne ble for det meste rekruttert til bygningsindustri, tekstilindustri og kjemisk industri, og ikke minst forskjellige deler av servicenæringen. Fellestrekk ved innvandringen til de vesteuropeiske landene i denne perioden var rekruttering til jobber som hadde lav status, og som befolkningen i disse landene ikke ønsket (Kjeldstadli, 2003). I boka Tilbakeblikk har forfatteren Mahmona Khan intervjuet flere norskpakistanere som forteller om hvordan det var å komme til Norge. Det er en andrehåndsberetning og en sekundærkilde. Hun skriver at det ble funnet olje i Nordsjøen og oljeproduksjonen startet i 1971. Det ble gjort store investeringer for å bygge opp en oljeutvinningskapasitet, noe som ga Norge et løft i verdiskapingen og noe som bidro til at den økonomiske aktiviteten i Norge økte (Khan, 2009).

I overgangen mellom 1960- og 70-tallet begynte fremmedinnvandrere å komme til Norge, fordi de andre og mer attraktive innvandererlandene, begynte å stenge portene.

I løpet av vinteren og våren 1970 kom det over 600 pakistanere til Norge. Det var et brudd i Norge. Aldri hadde vært så mange pakistanere i landet. Baksh reiste først til Iran, Jugoslavia og senere til Tyskland. Han skulle til Danmark, men landegrensene hadde blitt stengt i 1971 (Pakistanere i Norge, u.d.). Da fikk han vite av bekjente om nabolandet Norge, som var minst like vakkert som Danmark. Baksh fortalte Begum at mange som hadde busset, toget og krysset ulike land for å komme til Europa og til Danmark, tok avvisningen tungt. I følge kona hans Begum kom Baksh til Norge 12. februar 1972. Mange politikere så for seg at fremmedarbeiderne skulle komme når man trengte dem, for så å reise hjem når det kom nedgangstider. Uttalelsen fra den sveitsiske forfatteren Max Frisch var: "Vi spurte etter arbeid, men det var mennesker som kom". Det sitatet forteller om hvordan man så på innvandring på denne tiden (Kjeldstadli, 2003). Fremmedarbeiderne ble der for lenge, og de fleste valgte å beholde oppholdstillatelsen sin. Begum hevder at Baksh hadde et klart mål, og det var at han ikke ville tilbake til Pakistan før han hadde spart hundre tusen kroner.

Vanskeligheter med å finne seg et sted å bo og bolig

Begum hevder at Baksh syntes at det var vanskeligst å finne bolig. I starten var de nødt til å bo i buskene, på grunn av frykten om å bli sendt tilbake til fattigdommen i Pakistan. Baksh hørte at han kunne leie en hybel. Det var vanlig at pakistanerne gjorde det. Det som kjennetegnet hyblene var at det var mange som bodde der på en gang. Baksh sa at de var rundt fem til seks som bodde i hybelen. Innvanderne bosatte seg på østkanten, først og fremst i Oslo sentrum, på Grønland og Tøyen (Lokalhistoriewiki, u.d.). Han syntes også at det var vanskelig å spise det han hadde lyst til, og levde derfor på brød og melk i flere år. Baksh hadde hjemlengsel og følte seg ensom. Han måtte arbeide hardt og hadde dårlige boforhold.

Boligmarkedet på midten av 1970-tallet var sterkt presset, med lange ventelister. I Oslo sto omtrent 3800 personer på venteliste, og man regnet med ca. 8 års ventetid for å få tildelt bolig. Befolkningen i Oslo skaffet seg bolig gjennom venner og kjente. For fremmedarbeidere derimot

var forholdene vanskeligere. Høye krav til egenkapital, og lave lønninger gjorde det umulig å kjøpe bolig. Mangel på nettverk var også en ulempe. De var henvist til å gå gjennom annonser eller å bli tildelt bolig gjennom jobben (Kjeldstadli, 2003).

Baksh var heldig. Han var en av dem som fikk tildelt bolig av jobben sin på Sagene. Det stilte noen krav, som for eksempel at man var nødt til å ha barn. Det var noe han hadde, og det førte til at han endelig kunne få familiegjengeforening.

Andre fremmedarbeidere var nødt til å bo i de såkalte "tjenesteboligene". På den ene siden var det positivt, fordi noen fremmedarbeidere fremdeles bodde ute. På den andre siden var boligene vanligvis små, og med svært lav standard. Begum forteller at fremmedarbeiderne var nødt til å dele toaletter, og som kun fantes i trappeoppgangene. Et annet problem var at arbeidstakeren ble bundet til å forbli hos den arbeidsgiveren som eide boligen. Det gjaldt hovedsakelig arbeidere med lite ressurser i det pressede boligmarkedet (Kjeldstadli, 2003).

Fremmedarbeiderforeningen (FAF) ble stiftet i 1972. Hensikten med foreningen var å skape en multinasjonal organisasjon som ville arbeide for innvandrede arbeidstakers interesser. Foreningen var en interesseorganisasjon som skulle sørge for at menneskerettighetene også skulle gjelde for fremmedarbeiderne. Det fantes ikke andre interesseorganisasjoner for fremmedarbeidere (Røsjø, u.d.). Kravet til forsørgerrevne ble kritisert av FAF, fordi de mente at det var forskjellsbehandling. De mente at boligproblemet i det norske samfunnet måtte løses på andre måter enn å hindre enkeltgrupper et familieliv (Om innvandringspolitikken St.Meld. nr. 39 (1973-74)). Samme krav ble ikke stilt overfor nordmenn. Sosiologen Aud Korbøl sa blant annet: "En pakistaner vil neppe ta hit kone og barn med mindre han selv mener han er i stand til å forsørge dem og skaffe dem tak over hodet [...] Pakistanere selv umyndiggjøres, man har ingen tiltro til deres egen evne til ansvar overfor sin familie". Hun mente at kravet ble brukt for å holde innvandrere borte fra landet (Korbøl, 1974). Flere fremmedarbeidere var fanget i en ond sirkel. Hvis fremmedarbeideren hadde en hybel som var stor nok til en person, fikk han ikke registrere seg som boligsøkende i kommunen (Bø, 1987). Baksh fortalte mye om hans bekjente som møtte på store utfordringer når det kom til boligmarkedet.

I 1975 ble det innført "innvandringsstopp". I realiteten var det en regulering av arbeidsinnvandringen etter bestemte retningslinjer. Den viktigste konsekvensen av reguleringen var at den stanset innvandring av arbeidstakere fra utviklingsland til arbeid uten krav til kvalifikasjoner. Norge hadde også innvandring etter stoppen. Det dreide seg om flyktninger, familiemedlemmer av allerede innvandrede statsborgere og studenter (Kjeldstadli, 2003). Bestefar fikk familiegjengeforening i 1984, og det var etter innvandringsstoppen. Faren min forteller at Baksh dro fra Pakistan da han selv var noen måneder gammel. Ahmed trodde at broren til Baksh var faren hans, fordi det var han som tok ansvaret for å forsørge familien da Baksh reiste fra Pakistan. Da Ahmed endelig kom til Norge og fikk vite om hvem som egentlig var faren, ble han ganske overrasket og det tok tid å vende seg til det.

Første møte med Norge var vanskelig for Baksh. På den ene siden kom han uten familien sin, og opplevde et stort brudd i livet sitt. Han slet han med å finne seg et sted å bo med gode boforhold, og på begynnelsen var han nødt til å bo ute. På den andre siden ble situasjonen bedre for han etter hvert fordi han fikk tildelt bolig av jobben, og familiegjengeforening.

Velferdsstaten, goder og arbeidsmarkedet

Begum forteller at bestefar ble særdeles overasket over det velstående og planstyrte samfunnet i Norge, der likhetsidealet og tro på utjevning preget det nasjonale bildet. Velferdsstaten ble utsatt for sterk kritikk i løpet av 1970- og 1980-tallet. Kritikken var særlig fra den politiske høyresiden. Det ble hevdet at staten hadde fått en for dominerende rolle i samfunnet, noe som hadde begrenset enkeltindividets frihet til å ta egne valg. Økonomer pekte også på at høye skatter førte til vridninger i individenes økonomiske beslutninger og var med på å hemme økonomisk virksomhet. Velferdsstaten førte også til trygdeavhengighet og misbruk. Det var også mindre motivasjon når det kom til arbeid (Christensen, 2015). På den ene siden var solidaritetstanken en grunnleggende tanke i velferdsstaten, og universelle ordninger skulle ikke skille mellom nykommere eller andre. På den andre siden opplevde Baksh at innvandrerne ble utsatt for trygdehets, selv om det ikke bare var arbeidsinnvandrere som misbrukte godene. Dette er noe Norsk innvandringshistorie Bind 3 også bekrefter (Kjeldstadli, 2003). Begum forteller at de fleste jobbet hardt for å ikke bli sendt tilbake.

Gudmund Hernes, som er en forfatter, sosiolog og politiker fra Arbeiderpartiet og Knud Knudsen gjorde en undersøkelse der de mente at velferdsstaten var bygd på et nettverk av flere forutsetninger. For det første burde alle ta hånd om seg selv. For det andre kunne de som hadde betalt inn til velferdsstaten gjennom et langt arbeidsliv, benytte seg av velferdsstaten hvis det oppsto problemer. For det tredje kunne også ens nærmeste, og andre som hadde vært med i systemet, ha rettigheter til å ta ut goder. Når nye mennesker, som ikke hadde investert i velferdssystemet ankom, oppsto det solidaritetsproblemer. På den ene siden måtte bruk av velferdsstat stå i forhold til behov, og de som kom til et nytt land måtte derfor få en hjelpende hånd. På den andre siden kan det bli opplevd som urimelig at fremmedarbeidere skulle få ytelser som ikke står sto i forhold til innsatsen deres (Colbjørnsen, 1987). Nordmenn hadde jobbet for godene, mens arbeidsinnvandrerne hadde gjort lite fordi de var nye i landet.

Baksh fortalte at det tradisjonelt var mye skam forbundet med sosialhjelpen i Norge. Ingen ville havne på "sosialhjelpen". Innvandrere som ikke hadde blitt sosialisert inn i det norske samfunnet, hadde ikke samme motforestillinger mot å søke hjelp. Trengte man hjelp, var sosialstøtte eller trygd en rettighet man hadde som en norsk borger. Det ga til og med status for pakistanerne å vise mestringsevne i forhold til det kompliserte norske hjelpeapparatet. Baksh var nødt til å forsørge tre familier i Pakistan også. Det skapte også problemer om det norske hjelpeapparatet skulle strekke seg i forhold til dette (Kjeldstadli, 2003).

Fremmedarbeidere som mottok sosialhjelp kunne også få problemer med familiejenforening. Dette var på grunn av at det på 1970-tallet eksisterte rapporteringsordninger når det kom til innvandrersaker mellom Justis- og Sosialdepartementet. Det var en av grunnene til at Baksh jobbet hardt, men også for målet som var å dra tilbake til Pakistan etter å ha spart hundretusen kroner. Han jobbet på et hotell i Kongens gate etter å ha sagt opp jobben på Sagene. I Kongens gate hadde han dobbelt skift. Bestefar forteller at det var vanskelig å kommunisere med lederne. Norsk innvandringshistorie skildrer også at omgangsformene på arbeidsplassen kunne virke forvirrende og uforståelige for innvandrerne. På den ene siden forsto de verken kulturen eller språket, men på den andre siden var det også noen positive sider, som for eksempel at det var svært sjeldent klager på fremmedarbeidere i hotell og restaurantbransjen. Det ble sagt at de var flinke og raske med arbeidet sitt. Til tross for at fremmedarbeiderne tok arbeid i de laveste sjiktene med dårlige lønninger etter norske standarder, var det fullt mulig for en mann å leve et respektabelt liv og skaffe deg de viktige statussymbolene i de pakistanske miljøet (Kjeldstadli, 2003).

Når det kommer til velferdsstaten og arbeidsmarkedet hadde Baksh både positive og negative opplevelser. På den ene siden opplevde Baksh det planstyrte samfunnet som var preget av likhetsidealer som positivt. På den andre siden når det kom til trygdehets og misbruk, opplevde Baksh at det stort sett var innvanderne som ble utsatt for hetsen. Det oppsto også uenigheter om hvem som kunne benytte seg av velferdsstatens goder. Fremmedarbeiderne fikk arbeid i de laveste sjiktene med dårlige lønninger, men likevel klarte de å skaffe seg statussymboler. Baksh kunne få problemer med familiegjenforening hvis han mottok sosialhjelp, derfor jobbet han hardt og jobbet doble skift.

Møte med den fremmede kulturen og diskriminering

Det er alltid vanskelig å være pionér, og Begum beskriver motsetningene mellom nordmenn og fremmedarbeiderne som "vi" og "de andre". Hun mener at Baksh ikke hadde et nettverk å støtte seg til. Det var først og fremst vanskelig å kommunisere med nordmenn. Det sterkt nedsettende navnet "degos", som ble brukt på italienerne som innvandret til Norge på 1950-tallet, ble avløst av "pakis", som fulgte med innvandringen av fremmedarbeiderne på 1970-tallet (Kjeldstadli, 2003).

Begum forteller at mediefokuset ble sterkere når arbeidssøkere fra Pakistan kom til Norge (Lokalhistoriewiki, u.d.). Mediene skrev at mange pakistanere hadde blitt lurt til å komme til Norge, og at de levde under dårlige forhold og ble møtt med diskriminering. Det var vanskeligere for Baksh, som kom uten familien sin. Det var et brudd i livet hans. Han følte seg ensom, og syntes at Norge var kjedelig. Kulturen i Pakistan og Norge var sterke kontraster. I Norge var kulturen "lukket" og ikke "åpent" som det hadde vært i Pakistan. Han mente for eksempel at det var varmere miljø blant menneskene i Pakistan, enn i Norge. I Norge hilste man ikke på folk man ikke kjente.

Når man omgås i grupper oppstår det ofte ulike psykologiske mekanismer. Egengruppe er gruppen vi identifiserer oss med og har en betydelig lojalitet til. Denne identifikasjonen innad i gruppen kan skape en avgrensning utad og markering av forskjeller i forhold til andre grupper, som vi kaller fremmedgrupper. Det er snakk om "vi" og "de andre". Forholdene mellom egengrupper og fremmedgrupper kan skape konfliktforhold (Schultz Larsen, 2011). Arbeidsinnvanderne var en fremmedgruppe for nordmenn, og nordmenn var en fremmedgruppe for arbeidsinnvanderne. Fremmedgruppen blir sett på som de fortapte eller fiendtlige. Alle nyanser i forståelsen av fremmedgrupper blir erstattet på grunn av fordommer og stereotype oppfatninger (Schultz Larsen, 2011).

Baksh har fortalt Begum at indirekte diskriminering, nedlatenhet og medlidenhet var utbredt blant nordmenn. En gang opplevde han at en kvinne sa: "Du er vel glad for at du er her? Fordi nå slipper du å sulte". Baksh prøvde å forklare at ikke alle sulter, der han kom fra. Da spurte kvinnen om hva som var grunnen til at han var i Norge da. Bestefar hevder at de pakistanerne han ble kjent med også utviklet stereotypier om nordmenn. Majoriteten ble ofte oppfattet som sure, kalde, uhøflige og umoralske. Det kan komme av små misforståelser i språk og kulturelle koder. Ifølge Norsk innvandringshistorie bind 3, som er en sekundærkilde og andrehåndsberetning, kommer det frem at myndighetene var svært bekymret på grunn av negative holdninger og handlinger i den norske befolkningen. Fiendtligheten og skepsisen som fant sted, ble forklart med uvitenhet og misforståelser, for eksempel når det kom til kultur og verdier. Oppfølgingen ble dermed informasjon og holdningsskapende arbeid (Kjeldstadli, 2003).

Baksh opplevde mye ensomhet, angst og hjemlengsel. Det ble forsterket når han ble møtt med skepsis blant nordmenn. Livet i Norge ble vanskeligere enn det han hadde håpet på, og han syntes at det var vanskelig å skaffe seg et nettverk. Det oppsto kulturbarrierer, og det var vanskelig for han å forstå den norske kulturen. Det norske språket var komplisert. Baksh fortalte pappa om Jack Erik Kjuus som var en jurist og innvandringsmotstander. Han var med i høyreekstreme og rasistiske organisasjoner og politiske partier på 80-tallet (Wikipedia, u.d.). Han ville ikke ha asylsøkere, fremmedarbeidere og flyktninger til Norge. Han mente at man skulle sterilisere, utvise og abortere mennesker som ikke var etnisk norske med tvang (Kokkvold, 1997). Det er naturlig at dette var med på å skape mer frykt blant fremmedarbeiderne, fordi de aldri hadde opplevd rasisme tidligere.

Avisene begynte å fokusere på fremmedarbeidere, noe som ble problematisk etterhvert. Mange pakistanske menn fikk en følelse av at enkelte journalister hang etter dem overalt. Dette følte også Baksh. Baksh, i likhet med de andre pakistanske fremmedarbeiderne, forsto ikke det norske språket og skjønnte ikke hva som ble skrevet eller hva som foregikk i det norske nyhetsbildet. I begynnelsen lot fremmedarbeidere seg intervju i håp om å få hjelp, og fortalte derfor om sine vanskeligheter. De visste ikke at det også kunne slå tilbake på dem. I Tilbakeblikk skriver Khan om at en gruppe fremmedarbeidere ble kastet på dør av pensjonateieren fordi avisen hadde skrevet at han tok for mye betalt. Dagbladet undersøkte situasjonen og fant ut at et pensjonat tok 1200 kroner for et tremannsrom på 15 kvm. Det var et høyt beløp på denne tiden (Khan, 2009).

Mustafa-brevet var et fabrikkert brev som Carl I. Hagen leste opp under kommunestyre- og fylkestingsvalget i 1987. Brevet var signert av Mustafa, som var en innvandrer i Oslo. Det handlet om hvordan islam skulle ta over Norge. Ifølge media begynte Hagen med å si at "Asylsøkerne er på vei å ta over vårt fedreland," og så leste han opp brevet, der det sto at kirkene skulle erstattes av moskéer. Brevet var undertegnet med fullt navn og adresse. VG kontaktet derfor Mohammed Mustafa for å undersøke saken. Det viste seg at brevet var falskt, og at Mustafa aldri hadde skrevet et slikt brev (Mustafa-brevet, u.d.) Jeg antar at brevet var med på å skape mer skepsis blant nordmenn når det kom til innvandrere. Sannsynligvis var det også med på å skape frykt blant fremmedarbeiderne om at de kanskje kom til å bli kastet ut, før det kom frem at brevet var fabrikkert.

Baksh og andre arbeidsinnvandrere opplevde diskriminering av nordmenn. For det første så man på hverandre som fremmedgrupper. Der nordmenn var den ene gruppen og arbeidsinnvandrere den andre. For det andre opplevde Baksh hjemlengsel og ensomhet. Det var vanskelig å lære seg språket og forstå den norske kulturen. For det tredje forsto ikke Baksh og fremmedarbeidere hva som ble skrevet i nyhetsbildet. Carl I. Hagen leste også opp et falskt brev som mest sannsynlig var med på å skape mer skepsis om arbeidsinnvandrerne.

Etterord

Alt i alt mener jeg at bestefars tur til Norge var en suksess, til tross for at han opplevde mye motgang. På den ene siden ble han i likhet med andre fremmedarbeidere møtt med skepsis blant nordmenn, ble utsatt for trygdehets og bodde under dårlige forhold. Jeg antar at det som var det vanskeligste med den nye kulturen må være rasismen og skepsisen han ble møtt med. Det førte til at han følte seg ensom, hadde hjemlengsel og syntes at det var vanskelig å etablere et nettverk. På den andre siden fikk han muligheten til et bedre liv og muligheten til å forsørge familien sin i Pakistan. Livet hans ble også enklere, med tanken på at han nå slapp å leve i

fattigdom, noe han gjorde i Pakistan. Han fikk seg jobb, og familiegjenforening. Jeg mener at de positive opplevelsene veier opp for de negative. Derfor mener jeg at det var en suksess å komme til Norge. Han fikk aldri spart hundre tusen kroner, og fikk derfor ikke dratt tilbake til Pakistan for å bo der. 19. januar 2013 døde han av hjernekreft.

De fleste bøkene og artiklene jeg har brukt er sekundærkilder som bygger på tidligere forskning og funn. Jeg har vist sekundærkildene til bestemoren min, og hørt på hva hun har å si om kildene og samfunnet på 70-tallet. Jeg har også hatt samtale med mine foreldre. Bestemor og foreldrene mine har fortalt bestefars historie slik de husker den. Fordi bestefaren min er død, kan vi aldri vite om informasjonen er helt riktig, men hvis vi sammenligner det med samfunnet på 70-tallet, virker det troverdig. Forfatteren Mahmona Khan har intervjuet flere norskpakistanere som forteller om hvordan det var å komme til Norge som arbeidsinnvandrere og har derfor skrevet boken: *Tilbakeblikk da pakistanerne kom til Norge*, som er en sekundærkilde og en andrehåndsberetning, som skrevet tidligere i delen om møte med den fremmede kulturen. Det kan også være at bestefar hadde glemt om hvordan det akkurat var da han flyttet til Norge, på grunn av at han ikke hadde familiegjenforening etter mange år. Det kan ha ført til at han hadde glemt deler av opplevelsene før han fortalte om dem til bestemor og foreldrene mine. Det kan også hende at bestemor og foreldrene mine ikke husker riktig om hva bestefar har fortalt dem.

Ellen Margrethe Wessel ved Psykologisk institutt ved UIO, mener at hukommelsen ikke er pålitelig. Årsaken til det er at den endres over tid. Hukommelsen redigeres av erfaringer vi får, hva individer forteller og hva media skriver. Hukommelsen svekkes også med alderen, og individer glemmer over tid. Feilhukommelse kan oppstå spontant, og folk kan huske hendelser de aldri har opplevd (Melandame, 2011).

Flere av kildene er også tidsnære, og er dermed troverdige som for eksempel forskningen Aud Korbøl gjorde i UIO i 1974, og undersøkelsen Gudmund Hernes og Knud Knudsen gjorde som hadde med forholdene for arbeidsinnvandrerne å gjøre. Norsk innvandringshistorie bind 3 er en sekundærkilde og informasjonen er referat og avskrift fra andre kilder. Det er også en andrehåndsberetning. For å være sikker på om informasjonen har stemt har jeg sett på fotnotene og gått tilbake til de opprinnelige kildene som stort sett har vist seg for å være tidsnære til 1970. Andre kilder bekrefter også mye av informasjonen som står der. Det styrker troverdigheten. For å være kritisk til det bestemor og foreldrene mine har sagt om historien til bestefar, har jeg lest ulike bøker, reportasjer og artikler. Etter å ha lest dem, anser jeg kildene jeg har brukt som pålitelige fordi de beviser historien. På den andre siden var bestemor og foreldrene mine uenige om for eksempel når Baksh ble født. Tallet ble derfor omtrentlig.

Kilder

Bø, B. P. (1987). *Innvandring eller utestengning?* Oslo.

Christensen, J. O. (2015, 12 3). *Velferdsstat*. Hentet fra Store norske leksikon: <https://snl.no/velferdsstat>

Colbjørnsen, T. B. (1987). *Klassesamfunnet på hell*. Oslo.

Khan, M. (2009). *Tilbakeblikk da pakistanerne kom til Norge*. PAX forlag A/s.

Kjeldstadli, K. (2003). *Norsk innvandringshistorie B.3*. Ås, Akershus: Pax forlag A/S.

Kokkvold, P. E. (1997, 12 9). Nødvendig grense. Hentet 12 20, 2016 fra Dagbladet:
[https://web.retriever-](https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=055007199712090132&serviceId=2)
[info.com/services/archive/displayDocument?documentId=055007199712090132&serviceId=2](https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=055007199712090132&serviceId=2)

Korbøl, A. (1974). Pakistanske fremmedarbeideres situasjon i Norge sett i sammenheng med betingelser for atferd gitt ytre materielle, ideologiske og sosiale strukturer. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Lokalhistoriewiki. (u.d.). Hentet 12 4, 2016 fra Innvandring til Oslo:
https://lokalhistoriewiki.no/index.php/Innvandring_til_Oslo_p%C3%A5_1970-tallet

Melandame, A. (2011, 1 13). Du husker helt feil. Hentet 2 17, 2016

Mustafa-brevet. (u.d.). Hentet 12 21, 2016 fra Wikipedia: <https://no.wikipedia.org/wiki/Mustafa-brevet>

Ole Schultz Larsen, Å. H. (2011). Psykologi 2. Aschehoug.

Om innvandringspolitikken St.Meld. nr. 39 (1973-74). (u.d.).

Pakistanere i Norge. (u.d.). Hentet 12 5, 2016 fra Wikipedia:
https://no.wikipedia.org/wiki/Pakistanere_i_Norge

Røsjø, E. (u.d.). Fremmedarbeiderforeningen. Hentet 12 19, 2016 fra Oslo kommune:
https://www.oslo.kommune.no/OBA/2004/Nordic_black/FAF.asp

Wikipedia. (u.d.). Hentet 12 4, 2016 fra Jack Erik Kjuus:
https://no.wikipedia.org/wiki/Jack_Erik_Kjuus

Wikipedia. (u.d.). Hentet 12 4, 2016 fra Den første indisk-pakistanske krig:
https://no.wikipedia.org/wiki/Den_f%C3%B8rste_indisk-pakistanske_krig